

**GOSPITAL TA'LIM MAKTABLARIDA O'QUVCHILARINI
MATEMATIKA FANIGA BO'LGAN QIZIQISHLARINI O'YIN METODLARI
ORQALI AMALGA OSHIRISH USULLARI**

Mamajanov Olimjon

*Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi huzuridagi "Mehrli maktab" davlat ta'lim
mussasasi Namangan viloyati filiali umumiy o'rta ta'limni tashkil etish bo'yicha pedagog
xodim (matematika), mamajanovolimjon92@gmail.com*

Annotatsiya. Ushbu maqola gospital pedagogika sohasiga oid manba va adabiyotlarni chuqur o'rganish va tahlil qilish natijasida olingan bilimlar asosida "Mehrli maktab" va unda ta'lim oluvchi o'quvchilar jamoasi haqida, jumladan, bugungi kunda respublika hududida tashkil etilgan "Mehrli maktab" ning faoliyati, bu muassasada ta'lim olayotgan o'quvchilarning qiziqishlari, xususan, matematika faniga bo'lgan munosabati hamda bu fanga nisbatan qiziqishlarini mavjud holatidan yana yuqoriroq natijaga chiqarish bo'yicha amaliy harakatlar haqida fikr-mulohaza yuritadi. Ya'ni, maqolaning asosiy mazmuni "Mehrli maktab" da tahsil oluvchi o'quvchilarga matematika fanidan beriladigan bilimlar doirasi va o'quvchilarning fanga bo'lgan qiziqishlarini oshirish masalasidir.

Kalit so'zlar: gospital pedagogika, mehrli maktab, uzoq muddatli davolanish, davolanishdagi bolalar, matematika fani, o'yin metodi, pedagogik va psixologik ta'sir, ruhiy ko'mak.

**ПОВЫШЕНИЕ ИНТЕРЕСА УЧАЩИХСЯ ГОСПИТАЛЬНОЙ
ШКОЛЫ К ИЗУЧЕНИЮ МАТЕМАТИКИ**

Аннотация. В данной статье на основе знаний, полученных в результате глубокого изучения и анализа источников и литературы в области гопитальной педагогики, рассматривается "Mehrli maktab" и коллектив обучающихся в нем учеников. В частности, обсуждается деятельность "Mehrli maktab" организованного на территории республики, интересы учащихся этого учреждения, их отношение к математике, а также практические действия по повышению их интереса к этому предмету более высокого уровня. Основное содержание статьи посвящено объему знаний по математике, предоставляемых учащимся "Mehrli maktab" и вопросу повышения интереса учеников к этому предмету.

Ключевые слова: гопитальная педагогика, школа с заботливым отношением, долгосрочное лечение дети, находящиеся на лечении, математика, игровой метод, педагогическое и психологическое воздействие, психологическая

KIRISH. Har bir maktab yoshidagi bola ta'lim olishi davlat darajasidagi muhim omildir. Ayni vaqtda O'zbekiston Respublikasida ta'lim jamiyatni ijtimoiy-iqtisodiy, ma'naviy va madaniy rivojlantirishning ustuvor sohasi sifatida e'tirof etiladi. O'zbekiston Respublikasi ta'lim sohasidagi davlat siyosatini umuminsoniy qadriyatlarni, xalqning tarixiy tajribasini, madaniy va fan bobidagi an'analarini, jamiyatning istiqboldagi rivojini hisobga olgan holda yurgizadi. Ta'lim ilm berish va tarbiyani o'z ichiga oladi, u respublikaning zakovat va ilm borasidagi kuch-quvvatini rivojlantirish, jamiyat, oila oldidagi o'z mas'uliyatini anglaydigan har jihatdan barkamol shakllantirish maqsadini ko'zlaydi. Shu boisdan ham mamlakatdagi barcha kelajak avlod vakillarining ta'lim olish huquqi davlat tomonidan muhofaza etiladi. Bundan tashqari umumta'lim yoshidagi har qaysiki bolalarning ijtimoiy kelib chiqishi-yu ayni vaqtdagi ijtimoiy holatidan qat'iy nazar ta'lim olishlari uchun shart-sharoitlar ham yaratib berilmoqda. Buning isbotini "Bolalar gematologiyasi, onkologiyasi va klinik immunologiyasi markazida davolanayotgan bolalar uchun maktabgacha ta'lim va tarbiya hamda umumiy o'rta ta'lim berish tizimini joriy qilish chora-tadbirlari to'g'risida"gi hukumat qarori hamda uning ijrosi timsolida ko'rish mumkin. **Vazirlar Mahkamasining 29.03.2023 yildagi "Gematologiya, onkologiya, klinik immunologiya, boshqa statsionar va uzoq muddatli ambulator davolanishda bo'lgan bolalarga ta'lim va tarbiya berish tizimini yanada kengaytirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 134-son qarori qabul qilindi [1].** "Mehrli maktab" davlat ta'lim muassasasi Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 5-maydagi 234-son qaroriga muvofiq tashkil etilgan[2]. Gematologiya, onkologiya, klinik immunologiya, boshqa statsionar va uzoq muddatli ambulator davolanishda bo'lgan bolalar davolanayotgan davlat tibbiyot muassasalarida "Mehrli maktab"ning filiallari 2023-2028 yillarda bosqichma-bosqich tashkil etiladi[3]. Har yili filiallar kamida 3 ta hududda ochiladi. Filiallarning asosiy maqsadi – davolanishda bo'lgan bolalarning hayotga ijtimoiy moslashuvini, ularning maktabgacha ta'lim hamda umumiy o'rta ta'lim tashkilotlarida ta'limni davom ettirishga tayyorligini ta'minlash hisoblanadi. Har yili uchtdan hududda o'z ish faoliyatini boshlagan Mehrli maktabning Namangan viloyati filiali 2024 - yil o'z ish faoliyatini boshladi.

METODOLOGIYA. O'zbekiston Respublikasi hukumat qarorining ijrosi ko'p vaqt o'tmay ta'minlandi, ya'ni bolalar gematologiyasi, onkologiyasi va klinik immunologiyasi markazida davolanayotgan bolalarga maktabgacha ta'lim va tarbiya hamda umumiy o'rta ta'lim berish jarayonlarini samarali tashkil etish uchun "Mehrli maktab" davlat ta'lim muassasasi tashkil etildi[1]. Hamda bu muassasaga yuridik shaxs maqomi berildi. Ushbu markaz hududida shifo topish uchun davolanayotgan turli yoshdagi bolalar uchun tashkil qilingan mehrli maktabda alohida o'quv rejasi ishlab chiqilgan bo'lib, bu reja asosida 1- 11-sinflar hajmi doirasida umumiy o'rta ta'lim berish ishlari yo'lga qo'yilgan. Bu sinflar uchun dars mashg'ulotlarining davomiyligi mamlakatdagi barcha umumta'lim maktablardagi kabi stabil emas. Sababi xastalik tufayli bolalarda oddiy va doimiy maktablarda tahsil olayotgan bolalar singari kuch-quvvat yetmay qolishi mumkin. Aynan mana shu jihatlarni hisobga

olgan holda, mehrli maktabda tashkil etiladigan dars jarayonlari boshlang'ich ta'lim(maktab)ning 1-4- sinflari uchun 30 daqiqa va 5-11-sinflar uchun 35 daqiqa etib belgilangan[4]. Bir kunlik dars mashg'ulotlarining soat hisobi ham qisqadir. O'quv haftasining davomiyligida ham doimiy va oddiy maktablardan farq mavjud. Bular tashqari bu maktabda ta'lim oluvchilarga, aniqrog'i gematologiya, onkologiya, immunologiya markazlaridagi bemor bolalarga qarayotganlarga bepul ovqat beriladi. Yuqorida mehrli maktabning ijtimoiy darajasi, holati haqida so'z yuritildi. Endi esa bu ta'lim muassasasidagi ta'limiy jarayonlarga alohida to'xtalish joiz. Xususan, mehrli maktabda o'qitiladigan fanlar, ularga mas'ul pedagoglar, dars mashg'ulotlarining tashkil etilishi borasida atroflicha so'z yuritish joiz deb bilindi[11].

NATIJA. Mehrli maktabda ta'lim oluvchilarning barchasi sog'ligi tufayli davolanayotgan bolalardir. Shu boisdan ham ularni matematika faniga o'yin metodlari orqali qiziqitirish juda muhim. Chunki bu fan insonning qalbidagi og'riqlarini raqamlar jilosidan o'rinli foydalanish natijasida ruhan yengillikni, ularni mantiqiy fikrlashga va kelajakda o'z o'rnini topishda katta yordam beradi. Ma'lumki, matematika fani boshlang'ich va yuqori sinf o'quvchilarining dars jadvalidan o'rin egallaydi. Xuddi shundan kelib chiqib, 5-11-sinf o'quvchilarida fanga nisbatan qiziqishni orttirishda u qadar qiyinchilik yuzaga keltirmaydi. Bu sinflarda tahsil oluvchi bolalarning boshlang'ich sinfda ozroq qiyinchilik tug'dirishi tabiiy. Bu esa o'qituvchiga o'quvchilarning matematika fani ayni o'yin metodlari yordamida dars jarayonlarida to'g'ri qo'llashni o'rgatishda ko'mak beradi[11]. Bundan tashqari o'qituvchi o'quvchilarining mantiqiy fikrlashlarini yanada kengaytirish uchun dars mashg'ulotlarida "Sinkveyn", "Venn" metodlaridan unumli foydalanib darslarni mustahkamlash uchun ishlatib bo'ladi. Sinkveyn fransuzcha so'z bo'lib "besh" degan ma'noni bildiradi. o'quvchilarga darsni mustahkamlash bosqichida biror matematik mavzuni quyidagi besh misraga solinadi:

Masalan mavzu: "Kesmaning yo'nalishi. Vektor".

Vektor,

Erkin, nol nuqta,

Yasash, yo'naltirish, qabul qilish.

Agar vektorning boshi va oxiri ustma ust tushsa bunday vektor nol vector deyiladi.

Nur (chegaralangan).

Sinkveyn metodidan foydalanish o'quvchilarni chuqur mulohaza qilishga o'rgatadi.

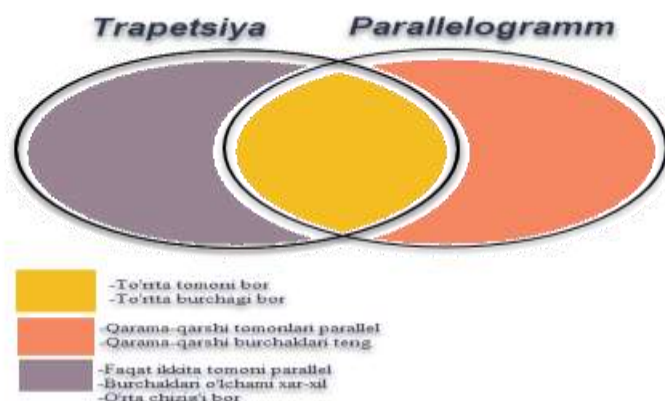
Venn diagrammasi. "Diagramma ven" qiyosiy taxlilda juda qo'l kelib, mavzuni sharhlab, ikki muammoni bir-biriga solishtirish qilib o'tishda qulay usuldir. Bu usul ikki doira shaklidagi aylana chiziqlarning qo'shilishi holatida bo'lib doiralarning ikki tarafiga tanlangan mavzuning faqat o'ziga xos individual xususiyatlari yozilib, o'rtada ikki doiraning qo'shilishi natijasida paydo bo'lgan bo'shliqda esa tanlangan ikki mavzuga xos turli fikrlar, xususiyatlar g'oyalar ko'rinishi izohlab boriladi. Bir qarashda oddiydek tuyulgan bu usul o'quvchilarning fikrlash qobiliyatini oshiradi, xotirani kuchaytiradi. U yoki bu mavzu ustida mustaqil ishlashga undaydi. Ikki mavzuning umumiy va individual, ya'ni

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATION G'OYALAR

faqat o'ziga xos tomonlarini tez farqlaydi. Mavzu tez va uzoq vaqt esda qoladi. “Diagramma ven” o'quvchini hushyorlikka, sezgirlikka chorlaydi. O'quvchilar 4—5 tadan uch guruhga, jami 15 taga ajratiladi. 1-guruh doiraning o'ng tomoni, 2-guruh doiraning chap tomoni, 3-guruh ikki doiraning qo'shilishidan paydo bo'lgan bo'shliq ustida ishlaydi.

Mavzuni keng qamrovli o'zlashtirib olishga ko'maklashadi. Guruhdagi qolgan o'quvchilar esa kuzatuvchilardir, ya'ni “Diagramma ven” ustida ishlayotgan 3 guruhning harakatlarini kuzatadilar. Hatto baholashlari ham mumkin. Dars, mavzu, harakatlar uzoq vaqt esda saqlanib qoladi. “Diagramma ven” turli xil g'oya, fikrlar kurashi va hujumini,

munozaralarni keltirib chiqaradi. O'quvchilarni o'ylantiradi, mustaqil fikrlashga undaydi.

Misol: Birinchi ob'ekt: barcha trapesiyalar to'plami ikkinchi ob'ekt barcha parallelogrammlarlar to'plamidan iborat. Venn diagrammasidan foydalanib, bu ko'pburchaklarning umumiy va farqli xususiyatlarini aniqlaymiz. Metod yuqorida keltirilgan tartibda amalga oshiriladi: O'quvchilar oldin ikki guruhga bo'linadi va birinchi guruhga - “trapesiya”, ikkinchi guruhga— “parallelogramm” tushunchasi beriladi. Doskaga ikkita kesishuvchi aylanalar chiziladi va guruhlariga bo'lib beriladi. Guruhlar o'z ob'ektlari xususiyatlarini o'z aylanalari ichiga navbatma-navbat yozishadi. Xususiyatlar yozib bo'lingandan so'ng, bu ikki ob'ektning umumiy xususiyatlari bor yoki yo'qligi aniqlanadi. Aylanalardagi umumiy xususiyatlar haqidagi yozuvlar o'chiriladi va ular umumiy soha ichiga bitta qilib yoziladi. O'quvchilar ikki ob'ektni taqqoslash natijasida hosil bo'lgan Venn diagrammasini tahlil qiladilar. Bu ob'ektlarning umumiy va farqli tomonlariga yana bir bor e'tibor qaratiladi. Natijada, quyidagi ko'rinishdagi sxematik diagrammani hosil qilamiz.

XULOSA. O'quvchilarning ilmiy dunyoqarashini, matematik tafakkurini, matematikaga qiziqishini, matematik madaniyatini shakllantirish uchun har bir matematik tushuncha va ular orasidagi qonuniyatlarni chuqur o'rgatish zarur. Matematika kursidagi har bir matematik xulosa qat'iyatni talab qiladi, bu esa o'z navbatida ilmiy mantiqiy fikrlashni rivojlantiradi, chunki ular ko'plab matematik tushunchalar va qonunlarni bosqichma-bosqich o'rganadilar. Matematik fikrlash madaniyati rivojlanadi. O'quvchilarni matematik qonun haqidagi o'z fikrlarini belgilar bilan to'g'ri ifodalashga va aksincha, belgilar shaklida ifodalangan matematik qonunni ona tilida ifodalay olishga o'rgatish orqali ularda matematik madaniyat shakllanadi.

O'quvchilarning aqliy va jismoniy faoliyatini tashkil qilishda didaktik o'yinlar alohida o'rin egallaydi. Matematika darslarida didaktik o'yinlardan foydalanish o'quvchilar zehni o'stirish, tez hisoblash ko'nikmalarini oshirishda muhim ahamiyat ega. Matematik o'yinlar

jarayonida o'quvchilar o'yin qoidalariga rioya qilishga o'rganadilar, inoqlik hissi, dunyoqarashlari shakllanib boradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. https://www.norma.uz/oz/qonunchilikda_yangi/mehrli_maktabning_filiallari_tashkil_etiladi.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, 05.05.2022 yildagi 234-son
3. Podrobneye: https://www.norma.uz/oz/qonunchilikda_yangi/mehrli_maktabning_filiallari_tashkil_etiladi
4. https://www.norma.uz/oz/qonunchilikda_yangi/mehrli_maktabning_filiallari
5. <https://www.gazeta.uz/uz/2022/01/28/mirziyoyev/>
6. <https://lex.uz/docs/5992724>
7. <https://kun.uz/news/2022/05/06/bemor-bolalarga-talim-berish-uchun-mehrli-maktab-muassasasi-tashkil-etildi>
8. Alimova Nigora Israilovna, Tursunova Dildora Ziyadullayevna, Turakulova Nafisa Buranovna. (2023). GOSPITAL TA'LIMDA DARS TASHKIL QILISH: Pedagogical Science. IQRO, 5(1), 34–38. Retrieved from <https://wordlyknowledge.uz/index.php/iqro/article/view/1889>
9. <https://uchimznaem.ru/soczialno-obrazovatelnyj-proekt-postroenie-obrazovatelnoj-sredy-dlya-detej-nahodyashhihsya-na-dlitelnom-lechenii-mehrli-maktab/>
10. Sh. Yusupjonova (2022). Gospital ta'limda matematika ta'limining amaldagi holati va mavjud muammolar. Science and innovation, 1 (B7), 891-900. doi: 10.5281/zenodo.7273246
11. <http://www.econferencezone.org/index.php/ecz/article/view/2194>